

ELŐSZÓ

A Magyar Jogász Egylet 2022-ben indította újra az 1943-ig rendszeresen megjelent Jogászegyleti Értekezések kiadványát. Célunk a régi jogászegyleti értekezések hagyományainak felélesztése volt. Örömkre szolgál, hogy immáron az ötödik kötet megjelenését üdvözölhetjük. A sorozat minden évben egy meghatározott témakörhöz kapcsolódó tanulmányokat közöl. Az idei kötet a felelősség témakörére összpontosít.

A felelősség a jogtudomány egyik legrégebb óta vizsgált intézménye. Már az ókori jogtudósok, filozófusok is foglalkoztak a felelősség kérdésével. A társadalmi, erkölcsi, vallási és jogi felelősséggel kapcsolatos gondolataik napjainkban is aktuálisak.

A jog a béketeremtés eszköze, a sokszor előre nem látható konfliktusok megelőzését célozza. Önmagában a jog természetesen nem tudja mindig megelőzni a konfliktusokat: van, amikor szabályszegésből fakad a konfliktus, és van, amikor egy új társadalmi változás következménye. Amikor azonban a konfliktus szót halljuk, azonnal felmerül bennünk a kérdés, hogy kit terhel ezért a felelősség? Konfliktus történhet államok között, az államszervezet résztvevői között, a polgárok és a jogi személyek magánjogi kapcsolataiban, a családjog, a munkajog, a büntetőjog és még számos más jogterületet érintően. Így a felelősség kérdése is szükségszerűen valamennyi jogterület vonatkozásában felmerülhet.

A jog feladata egyszerre a konfliktushelyzetek megelőzése, valamint a már kialakult konfliktusok kezelése, szabályozása, továbbá a felelősség megállapítására vonatkozó anyagi jogi és eljárási szabályok rögzítése. Erre szolgálnak az igazságszolgáltatás szervei, amelyek a felelősségről hivatottak döntést hozni. A bírói szervek azok, amelyek joggyakorlatukkal a felelősség intézményének szabályait formálják, gazdagítják. Az igazságszolgáltatás szervei mellett azonban szerepet kaphatnak más fórumok is, így a békéltető testületek vagy a mediátorok.

A konfliktusok ugyanakkor a jog fejlődéséhez is hozzájárulnak, minden új konfliktusnak jogfejlesztő hatása is van. A jogi szabályozásnak választ kell adnia a társadalmi problémákra, valamint a műszaki-technikai, technológiai fejlődésből eredő kérdésekre. A 20. század elején a munkások megoldatlan helyzete és a munkásmozgalmak járultak hozzá a munkajog kialakulásához. A 20. század második felében a környezetért való aggodalom hozta létre a környezetvédelmi jogot. Jelenleg pedig a mesterséges intelligencia és számos más technológiai kérdés vet fel felelősségi kérdéseket.

A felelősségnek tehát vannak régi és új aspektusai. A római jogból származó, ma is aktuális dogmatikai alapok adottak, ugyanakkor figyelmünket az új jogterületek sem kerülhetik el. Különösen igaz ez egy szupranacionális környezetben, ahol a nemzeti jog mellett figyelemmel kell lenni a nemzetközi jogra és az európai uniós jogra is.

Köszönettel tartozunk a jelen könyv szerzőinek, valamint Bodzási Balázs szerkesztőnek, a Magyar Jogász Egylet kutatási igazgatójának, hogy a kiadvány elkészítését magukra vállalták, és tanulmányaikkal hozzájárultak a Jogászegyleti Értekezések 2026. évi kötetének a megjelentetéséhez.

Budapest, 2026. július 11.

*dr. Trócsányi László
egyetemi tanár
a Magyar Jogász Egylet elnöke*